

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lausunto **Tekijänoikeustoimikunnan mietintö: ”Ratkaisuja digiajan haasteisiin”**

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2

Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiasta.

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry (entinen Näytelmäkirjailijaliitto) on kirjailijoiden itsensä perustama yhdistys, joka on toiminut vuodesta 1921. Yhdistyksessä on yli 500 jäsentä, jotka kirjoittavat näytelmiä sekä elokuva-, tv-, kuunnelma- ja multimediasäkirjoituksia. Yhdistykseen kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä kirjailijoita.

Yleisiä huomioita

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry pitää esitykseen sisältyvää tavoitetta mahdollistaa lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistojen yhteiskunnallisesti, kulttuurisesti, dokumentaarisesti, historiallisesti tai vastaavalla tavalla merkittävien tai arvokkaiden aineistojen välittäminen yleisölle kannatettavana.

Myös Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry, jonka jäsenten töitä on katsottavissa Ylen Elävässä arkistossa, pitää Elävän arkiston kaltaisia palveluita merkittävinä.

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry kuitenkin muistuttaa, että juuri Elävästä arkistosta saatujen kokemusten perusteella on erityisen tärkeitä huolehtia kaikissa vastaavaa palvelua koskevissa ratkaisuissa siitä, että tekijällä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen ja että myös tekijällä on oikeus osallistua teoksen käyttöä ja käyttötarkoitusta koskevaan päätöksentekoon.

Tekijänoikeustoimikunnan tätä pykälää koskevat muutosesitykset laajentavat pykälän soveltamisaluetta merkittävästi ja lisäksi tavalla, joka on omiaan heikentämään tekijän edellytyksiä sopia teostensa taloudellisesta hyödyntämisestä sekä siitä tekijän saamia korvaustuloja. Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry pitääkin kyseisen pykälän muutosehdotusten valmistelua puutteellisina ja vahvasti yksipuolisena.

Tämän pykälän muutosehdotukset, kuten myös aiemmin lausuntokierroksella ollut luonnos *Audiovisuaalinen kulttuuri digitaalisessa ympäristössä* – poliittiset linjaukset 2012 – 2015, OKM/1/600/2012 -asiakirja, kielivät ajattelusta, että av-alan ”arvoketju” syntyy vasta sillä hetkellä, kun joku muu kuin tekijä astuu kuvaan mukaan.

Näyttääkin siltä, että Tekijänoikeustoimikunta on mietinnössään keskittynyt vahvistamaan tuotantoyritysten, lähettäjäyritysten ja kustannusyriyten oikeuksia ja näkemyksiä alkuperäisten tekijöiden oikeuksien ja näkemysten kustannuksella.

Vahva tuottaja- ja mediayrityskeskeisyys on mielestämme ristiriidassa muun muassa EU-tasolla vahvasti ilmaistun tekijöiden aseman ja suojan vahvistamistavoitteiden kanssa. Komission vihreässä kirjassa (Audiovisuaaliteosten verkkojakelusta Euroopan unionissa: mahdollisuuksia ja haasteita siirryttäessä digitaalisiin markkinoihin (KOM (2011) 427 lopullinen) todetaan muun muassa: ”Voidaan väittää, että tekijät eivät hyödy taloudellisesti teostensa verkkokäytöstä, jos siitä ei suoriteta heille suhteellista palkkiota käyttökertojen perusteella. [...]”

Komission tiedonannossa teollis- ja tekijänoikeuksien sisämarkkinoista puolestaan muistutetaan, että yhtenä EU-tason tavoitteena olevan sen, että tekijät saavat asianmukaisen korvauksen. ”Tekijänoikeus kannustaa tuottamaan luovaa sisältöä (ohjelmistot, kirjat, sanomalehdet, aikakauslehdet, tieteelliset julkaisut, musiikki, elokuvat, valokuvat, kuvataide, videopelit, video-ohjelmistot jne.). [...] Kirjailijoiden ja luovan työn tekijöiden saamia tuloja on ehkä mahdollista lisätä, jos teosten lisensoinnille ja jakamiselle luodaan moitteeton tekijänoikeusympäristö digitaalisilla sisämarkkinoilla. [...]Nyt on aika vahvistaa tekijänoikeutta ja löytää vastuullisella tavalla tasapaino oikeudenhaltijoiden ja sisällön käyttäjien välillä.”

Myös Jyrki Kataisen hallitusohjelman tekijänoikeuksia koskeva kirjaus olisi mielestämme edellyttänyt Tekijänoikeustoimikunnalta vahvempaa tekijöiden oikeuksien ja näkemysten huomioimista.

Muistutamme myös, että jo nyt on sovittu oikeudenhaltijoiden ja lähettäjäyritysten kesken televisio- ja radio-ohjelmien verkkojakelusta muun muassa mietinnössä esimerkkinä käytetyssä Elävässä arkistossa. Siksi emme voi yhtyä mietinnössä esitettyyn käsitykseen että arkisto-ohjelmien verkkojakelusta sopiminen yksilöllisesti olisi mahdotonta.

Nyt käsittelyssä oleva pykälämuutos ei selkeästi kerro, miten taataan tekijöille kohtuullinen korvaus arkistokäytöstä.

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry toteaa myös, että pykälään on nykyistä selkeämmin määriteltävä tai nimettävä sen soveltamisalaan kuuluvat arkistot ja se koskeeko pykälän säännökset vain fyysisiä arkistoja (radioarkisto) vai kaikkea lähettäjä/kustantajayrityksen jo aiemmin esittämää tai julkaisemaan materiaalia.

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry:lle jää myös epäselväksi, miksi Tekijänoikeustoimikunta esittää tuntuva nostoa sopimuslisenssien soveltamista koskevaan aikarajaan ja miksi tuo aikaraja on eri radio- ja tv-ohjelmille ja toisaalta sanoma- ja aikakauslehdille. Muutaman vuoden ehdotettu ero ei voi ainakaan täysin perustellusti perustua vakiintuneempiin sopimuskäytäntöihin, kun huomioidaan mietinnön esimerkkinä käyttämästä Ylen Elävästä arkistosta saadut kokemukset.

Ehdotus Tekijänoikeuslain 56 g §:n (60 d §, 60 e §) muuttamisesta

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry kannattaa Tekijänoikeustoimikunnan esittämää muutosta Tekijänoikeuslain 56 g §:ään.

Mielestämme esitys ehkäisee nykyistä lainsäädäntöä tehokkaammin piratismia ja vahvistaa tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa etenkin niissä tilanteissa, joissa palveluntarjoaja on anonyymi, toimii ulkomailta käsin tai on muuten tekijänoikeuksien toimeenpanon ulottumattomissa.

Pykälää koskevassa jatkovalmistelussa on kuitenkin esitystä tarkemmin varmistettava, ettei keskeyttämispäätös vaarana kolmansien osapuolien oikeuksia lähettäjä ja vastaanottaa viestejä tai rajoita perusteettomasti pääsyä laillisiin Internet-

palveluihin. Lisäksi jatkovalmistelussa on syytä selvittää tarkemmin esityksen suhdetta perustuslakiin.

Verkkotallennuspalvelusta

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry:n mielestä selvityksessä esitellyt verkkotallennuspalvelut eivät ole Tekijänoikeuslain 12 §:n tarkoittamaa yksityistä kopiointia eikä niitä voida sellaiseksi myöskään säätää.

Kyse ei ole hyvitysmaksun piiriin kuuluvasta asiasta, vaan selkeästi kaupallisesta palvelutoiminnasta, josta operaattoreiden / verkkotallennuspalvelun tarjoajien olisi jo nykyisin mahdollista sopia joko suoraan tekijän tai tekijänoikeuksien haltijan tai oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen kanssa, ja johon operaattorilla / verkkotallennuspalvelun tarjoajalla olisi jo nyt mahdollisuus hankkia lähettäjäyrityksen suostumus.

Tekijöiden kannalta uusi teknologia ja transteknologia toki antavat mahdollisuuksia uudenlaisen taiteen ja kulttuurin synnyttämiseen sekä uusien tai laajenevien yleisöjen saavuttamiseen. Mutta uusi teknologia, jopa transteknologia ja niiden ympärille muodostuvat palvelut ovat ennen kaikkea yksi uusi levittämiskanava muiden perinteisempien (kirja, televisio, radio) joukossa. Niinpä digitalisoituvassakin ympäristössä av-alan ”arvoketjun” on tältäkin osin teknologianeutraalisti taattava tekijöiden tekijänoikeudet ja kohtuullinen korvaus.

Helsingissä 12.3.2012

SUOMEN NÄYTELMÄKIRJAILIJAT JA KÄSIKIRJOITTAJAT – FINLANDS DRAMATIKER OCH
MANUS-FÖRFATTARE RY

Minna Sirnö
toiminnanjohtaja